
SERİ

B

CİLT

45

SAYI

3-4

1995

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

HUKUKSAL AÇIDAN MUHAFAZA ORMANI VE MİLLİ PARK KAVRAMLARI

Doç. Dr. Sedat AYANOĞLU¹⁾

Kısa Özet

Bu araştırmada muhafaza ormanları ile milli parkların hukuki statüsü incelenmiş, üretim ormanlarından benzer ve farklı yönleri ortaya konularak kamu malları arasındaki yerleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. GİRİŞ

6831 sayılı Orman Kanununa göre ormanlar vasıf ve karakter bakımından; muhafaza ormanları, milli parklar ve istihsal ormanları olmak üzere üçe ayrılmaktadır (m.4). İşte bu ayrım doktrinde bu konuda görüş belirten sınırlı sayıdaki uzmanı tereddüde düşürmektedir. Üretim ormanları hizmet malı olarak kabul edilmekte, muhafaza ormanları ile milli parkların hukuki statüleri belirgin bir şekilde ortaya konulamamaktadır. Hatta milli parkların orta malı türünden kamu malı oldukları ileri sürülmektedir.

Bu nedenle, konuya açıklık kazandırmanın yararlı olacağı düşünülmüş, Türk Hukukunda ve yabancı ülkelerdeki düzenlemeler birlikte değerlendirilerek bir takım sonuçlara ulaşılmıştır.

2. MUHAFAZA ORMANLARI

2.1 Muhafaza Ormanı Kavramı

Prof. Dr. Şeref Nuri İLK MEN yurt ormanlarının sağladıkları imkanlara göre iki kategori halinde sınıflandırılabilceğini belirtmektedir. Birinci kategoriye oluşturan ormanlar, ülke ekonomisi için gerekli olan orman ürünlerini sağlayan "istihsal" (üretim) ormanlarıdır. İkinci kategoriye oluşturan ormanlar ise toplumun sosyal yaşamı üzerinde olumlu etkiler yaratarak ülke ekonomisinin diğer bölümlerinde verimliliği arttıran ormanlardır.

Birinci kategoriye oluşturan ormanlar verimli (prodüktif) ormanlardır. Bunlar belli bir gelir temin ederek milli ekonomiye direkt katkıda bulunurlar. İkinci kategori ormanlar ise milli ekonominin verimliliğini arttırmak suretiyle indirekt bir katkıda bulunurlar.

¹⁾ I.Ü. Orman Fakültesi Ormancılık Hukuku Anabilim Dalı

Muhafaza Ormanları ile Milli Parkları ikinci kategori içerisinde düşünmek gerekir.²⁾

Prof. Dr. İLKMEN'e göre, muhafaza ormanları, değişik ülkelerin orman kanunlarında ve literatürde değişik şekillerde açıklanmış ve tanımlanmıştır. Muhafaza ormanları, genel olarak "bakım altına alınması ve muhafaza edilmesi gereken ormanlar" şeklinde tanımlanmaktadır.

Ancak, muhafaza ormanı kavramının dar ve geniş manada muhafaza ormanı şeklinde iki ayrı anlamı bulunmaktadır. Muhafaza ormanı kavramı geniş manada alınacak olursa, söz konusu ormanın iklim, halkın yaşamı ve sağlığı üzerindeki etkilerini de hesaba katmak gerekir. Dar manada muhafaza ormanı terimi ile de ülkeyi sellerden, toprak erozyonundan ve çığlardan koruyan ormanlar kastedilmektedir.³⁾

2.2 Muhafaza Ormanlarının İşlevleri

Muhafaza ormanlarının işlevleri konusunda değişik yazarlar, birbirine yakın sınıflandırmalar yapmışlardır. Söz konusu işlevler aşağıdaki gibi sınıflandırılıp tanımlanmaktadır:⁴⁾

- Antierozyonel fonksiyon: Yağış, akarsu, rüzgar gibi etkenlerle toprağın taşınmasını, çıığı, heyelanları ve kumul hareketlerini önleme fonksiyonu,
- Toplum sağlığı fonksiyonu: Havayı ve suyu temizleyerek sağlığa uygun durumda bulundurma, bataklıkları kurutma ve insanların bedensel ve ruhsal açıdan dinlenme ve güçlenmelerini sağlama fonksiyonu,
- Klimatolojik fonksiyon: Aşırı sıcaklıkları hafifletme, rüzgar, fırtına, kar ve don zararlarını azaltma fonksiyonu,
- Hidrolojik fonksiyon: Yağışları tutma, su kaynaklarını besleme, akarsu debilerini düzenli hale getirme ve kaliteli su üretimini artırma fonksiyonu,
- Ulusal savunma fonksiyonu: Savaş ekonomisine ve tekniklerine hizmet etme fonksiyonu,

Muhafaza ormanlarının ülkemiz açısından taşıdığı önemi daha iyi kavrayabilmek için aşağıdaki hususların da gözönünde tutulması gerekir;

- Ülkemiz, morfolojik açıdan oldukça engebeli bir yapıya sahiptir,
- Orman varlığımız genel olarak yetersiz olduğu gibi (toplam 20,2 milyon ha.) mevcut ormanların % 70'i bozuk vasıftadır.
- Ormanlarımızın coğrafi yayılışı da düzensizdir.

Bu hususlar, gerek 3116 sayılı kanunun gerekse 6831 sayılı kanunun görüşülmesi sırasında özellikle vurgulanmış, bu kanunların gerekçelerinde yer almıştır⁵⁾.

Bu konuda yerli ve yabancı yazarlar arasında da fikir birliği vardır⁶⁾.

2) ÖZDÖNMEZ, Metin., ŞAD, H. Cahit, Türkiye'de Koruma Ormanları, İstanbul 1983, S.3. Adı geçen yazarlar orman kanunlarında vasıf ve karakter açısından yapılan ayırımın kesin olmadığı kanaatindedirler. Bu yazarlara göre üretimin ön planda tutulduğu bir ormanın (istihsal ormanı) sosyal ve kültürel hizmetlerde görmesi mümkündür. Aynı şekilde sosyal ve kültürel amaçlara hizmet eden ormanlarında (Muhafaza Ormanı, Milli Park) üretim hizmeti görme olasılığı vardır.

3) İLKMEN, Ş. Nuri, Türkiye Orman Kanunundaki Orman ve Muhafaza Ormanı mev-humlarının Tarifi Meselesi F.A.O. Ormanlık Politikası Semineri, İ.Ü.Orman Fakültesi Yayını, 1955 No: 617/30. Ayrıca Bkz.; İLKMEN, Ş. Nuri, Schutzwaldin der Türkei, München. 1933, Doktora Tezi.

4) ÖZDÖNMEZ, Metin., ŞAD, Hüseyin., a.g.e., S. 6-7.

5) TUNÇSİPER, Nedim, Orman Mevzuatımız, 1964, S.54; DİKER, Mazhar, Türkiye'de Ormanlık, 1974.

6) Ş.N. İLKMEN, a.g.e., NASLUNDA, Prof. Dr. Manfred, Ormanlarımız ve ormanlığımız hakkındaki müşahadeleri ile Orman Araştırma Enstitüsü kuruluşu için verdiği ön rapor, O.G.M. özel sayı: 85, 1948, S.5, HESKE, Ord. Prof. Dr. İng. Franz, Türkiye Ormanlığı Hakkında Bazı Prensipyel mulahazalar: T.O.C. Ankara, 1951, S.7 İLKMEN, Ş. N. Orman

Ormanlarımızın yetersiz ve harap bir durumda buldukları açıkça görülmektedir. Bu durumda, muhafaza ormanlarının işlevlerinin yurdumuz açısından taşıdığı önem daha da artmaktadır. Orman varlığımız genel olarak muhafaza ormanı karakteri taşımaktadır. Zira hem kendileri harap durumdadır hem de genellikle kıyı şeritlerindeki yüksek yamaçlarda bulduklarından, aşağıdaki yerleşim alanları, yol, ziraat arazisi gibi objeleri korumaktadırlar.

Şu halde, ülkemiz açısından "muhafaza ormanı-üretim ormanı" ayrımı kesin bir biçimde yapılamaz. ÖZDÖNMEZ-ŞAD'ın da belirttiği gibi, muhafaza ormanı veya milli park gibi üretim dışı gayeler için kullanılan ormanlarda belli bir derece de üretim yapılmaktadır.

Üretim ormanlarının büyük bir kısmı da konumları dolayısıyla üretim işlevi yanında koruma işlevini de yerine getirmektedirler.

2.3 Muhafaza Ormanlarının Hukuki Tanımı

Muhafaza ormanı ilk kez 3116 S.K.'da tanımlanmıştır. Bu kanuna göre, "ormansızlık yüzünden arazi kayma ve yağmurlarla yıkanma tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla meskun mahallerin havasını, demiryollarını, şoseleri, ziraat edilen mahalleri çığ, sel gibi zararlardan koruyan ve buraları toz fırtınalarına karşı muhafaza eden, nehir dolmalarının önüne geçen, memleket müdafaası için muhafazası zaruri olan ormanlar "muhafaza ormanı" olarak ayrılabilirler (m.43).

3 Nisan 1950 tarih ve 5653 S.K.'la bu tanım değiştirilmiştir. Yeni tanım, "tahrip edilmiş veya yangın görmüş ormanlarla ormansızlık yüzünden arazi kayması ve yağmurlarla yıkanma tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlar, meskun mahallerin havasını, demiryollarını, şoseleri, ziraat edilen mahalleri, çığ, sel gibi zararlardan koruyan ve buraları toz fırtınalarına karşı muhafaza eden, nehir dolmalarının önüne geçen, memleket müdafaası için muhafazası zaruri olan ormanlar" şeklindedir⁷⁾.

Halen yürürlükte olan 1956 tarih ve 6831 S.O.K.'da ise muhafaza ormanları 23 ve 24. maddelerde düzenlenmiştir. Buna göre "arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskun hallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar ziraat vekaletince muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler" denilmektedir (m.23).

6831 S.K.'nın bu hükümlerine dayanılarak 24.8.1959 tarihli "Muhafaza Ormanlarının Ayrılma Şart ve Esasları ve Müddetleriyle Sureti İdare, İmar ve İslahı ve Bunlardan Faydalanma Şekilleri Hakkında Talimatname" ("O.G.M.'nin 24.8.1959 günlü ve şb.5.5-5879-2 sayılı teklifi, Bakanlık Makamının 11.9.1959 günlü olurları ile yürürlüğe konmuştur. Bu talimatnamede daimi veya geçici olarak ayrılanın hangi esaslara göre saptanacağı belirlenmiş, "muhafaza ormanlarının idare-imar islah ve bunlardan faydalanma şekilleri" başlığı altında muhafaza ormanlarının

İşletmeciliğinde Devletçilik Problemi ve Ormanlık Politikamızın Ana Davaları, aynı eser, S.21; TAVŞANOĞLU, Faik, aynı eser, S.29; SAATÇIOĞLU, Fikret, (zirai kalkınmanın temel şartı toprağın korunması) Memleketimizde Ziraatle Orman Arasındaki Mücadele ve İç İskan Zarureti, aynı eser S.34; IRMAK, Asaf, Orman ve Ziraat Topraklarından Rasyonel Bir Şekilde Faydalanmalıyız, aynı eser. S.46; KAYACIK, Doç. Dr. Hayrettin, Türkiye'de Çıplak Sahaların Ağaçlandırılması Lüzum ve İmkânları, aynı eser, S.49 vd.; FIRAT, Prof. Dr. Fehim., Ormanlarımızın Verimi, aynı eser, S.52 vd.; İNAL, Selahattin., Turizm İşlerimizde Ormanlarımızın Rolü, aynı eser. S.70; HESKE- Dr. Franz Türkiye'de Orman Davası, Çeviren: Dr. İsmail ERASLAN, 1953, S.8; Mevcut Ormanlarımızın % 66,7'si verimsizdir. (7 mil.ha.)

7) Yine aynı kanunun 1.maddesinin 2.fıkrası "Bu kanunun 43.maddesi gereğince muhafaza ormanı mahiyetini taşıdığı veya devamlı orman hasılatı verdiği Tarım Bakanlığınca fennen belirtilecek olan makillerle örtülü sahalar yukarıdaki (e) fıkrası hükmünün dışındadır" diyerek 1.fıkrasında orman tanımına getirilen istisnalardan "maki cinsinden her türlü ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler" den muhafaza ormanı niteliğini taşıyan kısımları orman saymıştır.

devamlı ve geçici olarak iki kısımda mütalaa edildiği (md.17), muhafaza ormanı olarak ayrılması uygun görülecek yerler için birer amenajman planı düzenleneceği (md.18), bu planların Orman Umum Müdürlüğüne onaylanıp yürürlüğe konacağı (md.21), muhafaza ormanlarının vüsati müsait olduğu takdirde bölge şefliği halinde idare edileceği (md.27) ve bu ormanların harita, plan ve raporlarının tanzimi, sınırlandırılması, buralarda her türlü tesisin yapılması gibi idare, imar ve muhafazalarına müteallik her türlü masrafların Orman Genel Müdürlüğü döner Sermayesindeki orman bakım masrafları tahsisatından karşılanacağı hükümleri mevcuttur (md.31).

Bu talimatnameyi takiben O.G.M.'ce 22.11.1978 tarihli "Muhafaza Ormanları, Milli Parklar ve Doğayı Koruma Alanlarının Ayrımında Kullanılacak Kriter ve Karar Esasları Teknik Kılavuzu" yürürlüğe konulmuştur. Bu kılavuz, muhafaza ormanlarının ayrılmasında uygulanacak teknik kriterleri göstermesi açısından zikre değer.

Yukarıdaki hükümlerden de anlaşılacağı gibi muhafaza ormanları evvela sadece koruyucu işlevleri düşünülerek tanımlanmış (3116 S.K.), daha sonra tahrip edilmiş veya yangın görmüş ormanlarda tanıma dahil edilmiştir. Buna rağmen mevcut tanımların muhafaza ormanlarının işlevlerinden hareketle yapıldıkları söylenebilir. Esasen diğer ülkelerin orman tanımları da benzer şekilde yapılmıştır⁸⁾.

1975 tarihli Avusturya Orman Kanunu ormanı işlevlerinden hareketle tanımlandığından muhafaza ormanlarını orman tanımına ilişkin 1. madde ile tanımlanmıştır denebilir. Zira, bu kanuna göre orman, 1. maddede sayılı işlevlerden en az birini yerine getiren ağaçlık alandır. 1. maddede bu işlevler dört grup halinde sayılmıştır. Bunlardan son üç tanesi; koruma işlevi ideal fayda işlevleri ile iyileştirme ve rekreatif işlevler koruma ormanları ile milli parkların bilinen fonksiyonlarıdır.

Böylece, Avusturya Orman Kanununda muhafaza ormanları doğrudan orman tanımı içerisinde yer almış olmaktadır. Kanunun 21 ve devamı maddeleri "özel olarak işletilen ormanlar" başlığı altında muhafaza ormanlarını daha geniş olarak düzenlemiştir (BGB., 12 August 1975, stück 145. b. 1845). Aynı kanunun 21.maddesi koruma ormanlarını ayrıca tanımlamıştır. Bu maddeye göre Koruma Ormanı; rüzgar, su ve diğer etkilerle durumu bozulma tehlikesi gösteren, özellikle toprağının, devamlılığının ve geliştirilmelerinin emniyet altına alınması bakımından özel ihtimam gerektiren ormanlardır.

2.4 Muhafaza Ormanlarının Hukuksal Statüsü

Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi, muhafaza ormanları, Devlet orman varlığının bir parçasıdır⁹⁾. Yönetimi yine aynı tüzel kişiye yani O.G.M.'ne aittir. Muhafaza ormanlarına bu niteliği veren iki önemli olgu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Devlet orman varlığının bir

⁸⁾ Bkz, Fransız Orman Kanunu m. 411 vd. (Code Forester, Journal Officiel de la Requiblie Francaise, Paris 1980, S.247 vd.) 1979 tarihli Çin Halk Cumhuriyeti Orman Kanununun 2. maddesi ormanları beş kategoriye ayırarak koruma ormanlarını 1. kategori içerisine sokmaktadır. Bu maddeye koruma ormanları genel olarak koruma amacına hizmet eden ormanlardır. Bu ormanlar; su ve toprak muhafaza ormanlarını, su kaynaklarını ihtiva eden ormanları, rüzgar erozyonu ve kumul hareketlerini önleyen ormanları, ziraat arazilerini ve otlakları koruyan ormanları, nehir kıyılarını koruyan ormanları, yolları koruyan ormanları ve milli savunma ormanlarını kapsamaktadır. Görüldüğü gibi bu kanun koruma ormanlarını tanımlayıp, teker teker saymakla yetinmiştir (Food and Agricultural Legislattion, tercüme:BBC Monitoring Service. F.A.O. of the United Nations, wolume XXIX, No.2, Dec, 1980, S.86). Federal Alman Orman Kanununda ise koruma ormanı tanımlanmamış, sadece su ve rüzgar erozyonu, kuraklık, sel ve çığ zararları gibi tehlikelerin söz konusu olması halinde ülke bütünlüğünün korunması için belirli ormanlık tedbirlerinin ve kararlarının alınması gerektiğine işaret edilmiştir (md.12).

⁹⁾ 6831 Sayılı Orman Kanununun 1.maddesi, diğer ülkeler kanunlarındaki gibi muhafaza ormanlarından veya işlevlerinden söz etmemiş olsa dahi burada yapılan orman tanımı, muhafaza ormanlarını da kapsar. Ormanların tasnifi ile ilgili 4. maddenin ikinci fıkrası da orman kavramının, muhafaza ormanları ile milli parkları da kapsadığını göstermektedir.

parçasının öteden beri veya yangın, fırtına vs. gibi etkilerle harab ve himayeye muhtaç bir duruma düşmüş olmasıdır. Burada, bizzat ormanın kendisinin korunması söz konusudur. Amaç, bu ormanın yeniden bir işletme (istihsal) ormanına dönüştürülmesidir. Bu grup muhafaza ormanları "geçici muhafaza ormanı" olarak ayrılırlar. Bir başka kamu hizmetine tahsis veya kamu kurumuna devir edilmezler. Yine O.G.M.'nin tasarrufunda ve yine genel ormancılık hizmetlerine tahsis edilmişlerdir ve bu hizmetin konusudurlar.

İkinci olgu ise, herhangi bir orman parçasının ziraat arazisi, su toplama havzaları, yollar gibi çeşitli şeyleri tabiatın olumsuz etkilerine karşı vazgeçilemeyecek bir şekilde korumasıdır. Bu durumda söz konusu objeyi koruyan orman parçasının varlığı büyük bir öneme sahiptir.

Bu ormanın herhangi bir şekilde ortadan kaldırılması veya orman örtüsünün koruma görevini yapamayacak derecede zayıflatılması, söz konusunu objelerin de yok olması sonucunu doğurur. Örneğin; kültür arazisi ise, sel suları ile veya kum fırtınaları ile işe yaramaz hale gelebilir. Su toplama havzası ise topraklarla dolabilir. Toprak, sel veya rüzgarlarla taşınabilir. Bu durumda, buradaki orman parçasının sürekli ve koruma fonksiyonunu aksatmayacak bir biçimde muhafazası gerekir. Bunun için de özel bir işletme şekli uygulanır.

Sonuç olarak, muhafaza ormanlarının (her iki tipinin de) Devlet ormanlarının bir parçası olduğunu, bunlardan bir kısmının aşırı derecede tahrip edilmiş olmaları nedeniyle yeniden istihsal ormanı şekline dönüştürülmek üzere geçici olarak, bir kısmının da normal fonksiyonlarının yanında ülke ekonomisi açısından vazgeçilmez bir koruma aracı şeklinde daimi olarak muhafaza ormanı olarak ayrıldığı, bu ayrımın hukuki statüde bir değişiklik yaratmadığı, sadece faydalanma veya bakım şeklinde bir değişiklik olduğu söylenebilir.

Bu durumda, muhafaza ormanlarını kamu malları içerisinde ormanlardan farklı bir mal grubu şeklinde düşünmek doğru değildir. Burada sadece ormanların çeşitli fonksiyonları arasında bir öncelik meselesi vardır. İstihsal ormanlarında üretim fonksiyonu ön plana geçerken, muhafaza ormanlarında koruma fonksiyonu öne geçmektedir. Bu durum ormanın hukuki statüsünde bir değişiklik de yaratmamaktadır. Sadece şartların gerektirdiği biçimde özel işletme şekilleri uygulanmaktadır.

Türk Orman Hukuku açısından istihsal ormanlarının devletin özel mallarından olduğu, muhafaza ormanları ile milli parkların ise hizmet malı veya orta malı oldukları söylenemez. Alman Hukukunda ormanlar devletin özel malları (Finanz vermögen) arasında kabul edilmektedir. Ancak, muhafaza ormanlarının orman kapsamı içinde olduğu anlaşılmaktadır¹⁰⁾. Bu durumda, muhafaza ormanlarının da özel mal olduğunu kabul etmek gerekir ki bu durumda da çelişkiye düşülmüş olur.

3. MİLLİ PARKLARIN HUKUKSAL STATÜSÜ

3.1 Orman Kanununun İlgili Hükümleri

Ülkemizde ulusal park terimi ve konuya ilişkin öneriler İNAL tarafından getirilmiştir¹¹⁾.

İNAL, doğayı koruma amacı için ayrılacak alanların mutlak doğayı koruma ve ulusal park niteliği taşımaları gereği üzerinde durmuş ve ulusal park olarak ayrılacak alanlarda, estetik güzellik ve turistik kullanımlara uygunluğun ağırlıklı tutulmasını önermiştir¹²⁾.

10) MANTEL, Kurt, Forstliche Rechtslehre, Freiburg, 1964, S.2-3.

11) Bkz. AKESEN, Aytuğ, Türkiye'de Ulusal Parkların Açık Hava Reaksiyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları, 1978, doktora tezi, S.56.

12) Bkz. İNAL, Selahattin, Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız, T.C. Tarım Bakanlığı O.G.M. ya-yını özel sayı 1949, S.70.

Ulusal parklar, mevzuatımıza ilk kez 31.8.1956 tarihli 6831 sayılı Orman Kanunu ile girmiştir¹³⁾.

Öte yandan, aynı yasa ile "Buldukları mevki, haiz oldukları hususiyet noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat, selametine yarayacak veya tarihi, bedii veya turistik kıymeti bakımından muhafazası gereken, gerek devletin ve gerek şahsın hususi mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin orman rejimine alınmasına orman veya Maarif vekaletleri veya Turizm Umum Müdürlüğü'nün teklifi üzerine icra vekilleri heyetince karar verilebilir" denilmek suretiyle (md.3) devletin veya gerçek kişilerin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin orman rejimine alınmasında Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Dikkat edilecek olursa Bakanlar Kurulu'na verilen bu yetki muhafaza ormanları ile ulusal parkların ayrılması için öngörülen şartlara bağlanmıştır. Diğer bir deyişle 6831 S.K.'nın 23. ve 25. maddelerinde bir yerin muhafaza ormanı veya milli park olarak ayrılmasına ilişkin koşullarla 3. maddedeki orman rejimine alınma koşulları esasta aynı koşullardır.

İNAL'da aynı kanaatte olmakla beraber, "Burada bahis konusu edilen kuruluş sebeplerinin, milli parkların ayrılmasında da bahis konusu edilmiş bulunduğunu, ancak bu benzerliğin bir aykırılık taşımadığına işaret etmek lazımdır"¹⁴⁾ demektedir.

Kanaatimizce, burada muhafaza ormanlarının ve milli parkların ayrılmasını gerektiren koşulların Devletten başkasına (yani özel şahıslara) ait araziler üzerinde tesbiti, yapılacak kamulaştırmanın sebebidir. Amaç gene aynıdır. Devletten başkasına ait yerlerde dahi aynı koşulların mevcudiyeti tesbit edilecek olursa, bu yerler kamulaştırılarak muhafaza ormanı veya milli park haline getirilecektir. Kamu hükmü şahıslarına ait olan veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerler için de durum aynıdır. Ancak burada kamulaştırma dışındaki yollar söz konusudur (devir, tahsis gibi).

6831 sayılı Orman Kanununun 25. maddesi 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa göre 2896 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunmaktadır. Maddenin değişik şekline göre O.G.M., konumu ve özellikleri dolayısıyla gerekli gördüğü ormanları ve orman rejimine giren sahaları milli park olarak ayırabilecektir. Adı geçen madde de orman veya orman rejimine giren sahalardan dendiğine göre O.G.M. orman mülkiyet tipine veya orman örtüsü taşıyıp taşımadığına bakmaksızın bu gibi sahaları milli park olarak ayırabilecektir. Şu halde O.G.M.'nin bu yetkisi kamu kurumlarına ait ormanlarla özel ormanları da kapsar. Ancak bu yetki, orman rejimi için geçerlidir. Orman rejimi dışında aşağıda açıklanacağı gibi durum değişmektedir.

Orman rejimi içerisinde hangi özelliklere sahip olan yerlerin milli park olarak ayrılacağı meselesi önemlidir. Bu özellikler kanunda sayılmayacak derece çoktur. Bu nedenle, kanunda genel bir takım ölçüler verilmeye çalışılmıştır.

Orman rejimine giren bir yerin milli park olarak ayrılması aşağıda sayılan hallerde söz konusu olabilir:

- Bu sahanın, jeo-morfolojik yapısı, bitki florası ve faunası gibi çeşitli açılardan ülkenin bilimsel hayatına katkıda bulunabilecek bazı niteliklere sahip olması,
- Yurdun güzelliğini sağlıyor olması,
- Toplumun spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılaması,
- Turistik hareketlere imkan veren bir yer olması, gereklidir.

13) Yasanın 25.maddesi aynen şöyledir. "Orman Umum Müdürlüğü; mevki ve haiz olduğu hususiyeti dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları, memleketin ilim hayatının istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, halkın çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla milli park olarak ayırabilir".

14) İNAL, Selahattin, Orman İdare Bilgisi Ders Notları, 1964, S.33.

Bu özelliklerden ikincisi olan "Yurdun güzelliğini sağlama" kriteri oldukça geniş ve sübjektif bir kriterdir. Bu nedenle, bu ölçü uygulayıcının güzellik anlayışına bağlı kalabilir.

Orman rejimine giren bir sahada yukarıdaki özelliklerin mevcudiyeti halinde, burası O.G.M.'ce milli park, tabiat park, tabiat anıtı, tabiatı koruma sahası veya orman mesire yeri olarak ayrılacaktır.

Kanunda "ayırır" ibaresi kullanılmıştır. Bu nedenle, O.G.M.'nin bu konuda takdir hakkı bulunmadığı söylenebilir. Ancak, bu sahanın koruma ormanı özelliklerine sahip olması durumunda "O.G.M. bu sahayı yine de milli park olarak ayrarabilecek midir?" sorusu akla gelebilir. Bu soruya, ormanın koruma fonksiyonunu aksatmamak şartıyla olumlu cevap verilebilir. Söz konusu sahanın milli park olarak ayrılması ormanın koruyucu fonksiyonlarını aksatacak veya ormanın devamlılığını tehlikeye sokacak ise, bu durumda bu sahanın milli park olarak ayrılmasını icap eder. Çünkü "devamlılık" prensibi orman mevzuatımızın üç temel prensibinden biridir. Bu nedenle 25.maddenin ilk şeklinde olduğu gibi "ayırabilir" denmesi Orman Mevzuatının ruhuna daha uygun olurdu.

O.G.M. bu kabil sahaları ayırdıktan sonra düzenleme, yönetme, işletme veya işletme yetkilerine de sahiptir (md.25/c.son). Ancak, burada geçen "işletme" kelimesinden sadece devlet ormanları dışındaki ormanlardan ayrılacak milli parkların kastedildiğini belirtmek gerekir. Bu durum, Devlet ormanları dışındaki ormanlardan bazı sahalanın milli park olarak ayrılması durumunda orman maliki kamu tüzel kişileri veya gerçek kişilerin bu milli parkı işletme hakkını kabul etmek gerekir. Ancak işletme keyfiyeti devlet ormanlarından ayrılacak milli parklar için söz konusu olamaz. Aksi halde Anayasanın 169/II. fıkrası hükmü ile ters düşülmüş olur. Zira bu fıkra hükmüne göre Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Madde de sözü edilen "işletir" kelimesini dar manada kabul etmek zorunluluğu vardır. Anayasanın anılan hükmü ile "Devlet Orman İşletmeciliği" prensibi bunun aksine bir yoruma izin vermemektedir.

3.2 Milli Parklar Kanunu

2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 1.maddesi kanunun amacını "....., yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat park, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakteri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemek" şeklinde tesbit eder.

Bu kanuna göre milli park, bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve bilimsel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçası olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanıma göre bir milli parkın kurucu unsurlarını şu şekilde tesbit etmek mümkündür (m.2/a).

1- Bilimsel ve estetik açıdan milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değeri veya değerlerinin bulunması,

2- Koruma alanlarının bulunması,

3- Dinlenme ve turizm alanlarına sahip olması,

Gene tanımdan milli parkların genel fonksiyonları çıkarılabilir, şöyle ki;

1- Kültürel fonksiyon

2- Dinlenme, rekreasyonel fonksiyon,

3- Turistik fonksiyon,

Kanun, "tabiat parkı"nı, bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçası şekliyle tanımlamıştır (m.2/b).

Tabiat anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinden korunan tabiat parçası şeklinde tanımlanmıştır (m.2/c).

Tabiatı koruma alanı ise; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılacak üzere ayrılmış tabiat parçası şeklinde tanımlanmıştır (m.2/d)¹⁵⁾.

Bu sınıflandırma ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. Her ülke kendi koşulları ve teşkilatlanmasına göre ayrı bir sınıflandırma ve ayrı bir örgütlenme göstermektedir¹⁶⁾.

M.P. Kanununun II. bölümü "Belirleme, Planlama ve Kamulaştırma" başlığı altında söz konusu sahalarda ne şekilde belirlenip planlanacağını ve gerektiği hallerde nasıl kamulaştırma yapılabileceğini düzenlemektedir. Milli park karakterine sahip olduğu tesbit edilen alanlar, Milli Savunma, İmar ve İskan, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının olumlu görüşü, gereği halinde diğer ilgili bakanlıkların da görüşü alınarak, Tarım ve Orman Bakanlığının teklifi üzerine (yeni şekliyle Orman Bakanlığı) Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Park olarak belirlenir (m.3/2).

Orman ve orman rejimine giren yerlerde anılan özelliklere sahip yerler Orman Bakanlığı'nın onayı ile belirlenecektir. Orman rejimi dışında kalan yerlerde ise, belirleme veya Orman Bakanlığı'na belirlenen yerlerin işlemlerinin tamamlanması için gerekli yerlerin orman rejimine alınmasına ilgili Bakanlıkların da görüşü alınarak Orman Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilecektir (m.3/2).

Kanun, milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı sınırları içinde kalan yerlerdeki gerçek ve tüzel kişilere ait taşınmaz mallar ile her türlü tesislerin, hazırlanacak planların gerçekleştirilmesi için gerekli görüldüğünde, 2924 sayılı kanun hükümlerine göre Orman Bakanlığınca kamulaştırılmasını düzenlemiştir (m.5).

Ayrıca, milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı içinde kalan ve kanunun uygulanması için gerekli olan taşınmazların Orman Bakanlığına tahsisini düzenlemektedir (m.6). Buna göre:

- a) Hazineye ait taşınmazlar, Orman Bakanlığının talebi üzerine,
- b) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerler, resen hazine adına tescilini takiben,
- c) Bunların dışında kalan, kamu idareleri ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmaz mallar ve irtifak hakları, 6831 sayılı kanununun 30. maddesi gereğince belirlenecek bedelin ödemesi şartıyla,
- d) 189 S.K.'na tabi olan taşınmaz malların devrinde, M.S.B.'nin olumlu görüşü alınarak milli parklar fonundan anılan kanun hükümlerine göre bedellerinin ödemesi şartıyla tahsis edilecektir¹⁷⁾.

"Kamu kurum ve kuruluşlarına ve gerçek ve tüzel kişilere verilecek izinler hariç milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları ve tabiatı koruma alanlarındaki planların gerektirdiği her türlü hizmet ve faaliyetler ile koruma, yönetim, işletme, tanıtım, sportif, eğlenme ve dinlenme

15) Bu konuda uluslararası nitelikte tanımlarla yerli yazarların yaptıkları tanımlar için bkz., AKESEN, Aytuğ, a.g.e., S.45 vd.

16) A.B.D.'de "National Parks Service" İçişleri Bakanlığına bağlı, İngiltere'de minister of land and Natural Resources'a bağlıdır. Bilgi için bkz., AKESEN, Aytuğ, a.g.e.

17) 25 Aralık 1960 tarihli Milli Savunma Bakanlığı İskan İhtiyaçları için Sarfiyat İcrası ve Bakanlıkça Kullanılan Gayrimenkullerin Lüzumu kalmayanların satılmasına selahiyet verilmesi Hk.da Kanun (12 Ocak 1961 gün ve 10696 sayılı R.G.).

hizmetleri için gerekli her türlü alt yapı, üst yapı ve diğer tesisler, Orman Bakanlığınca yapılır veya yaptırılır, yönetilir veya işletilir." Hükmü ile söz konusu yerlerle ilgili tüm hizmet ve görevleri anılan Bakanlığa vermektedir (m.12).

Beşinci bölüm korumaya ilişkin, düzenlemelere ayrılmıştır.

14. madde Kanununun kapsamına giren yerlerde şu faaliyetleri yasaklamaktadır:

- a) Tabii ve ekolojik denge ve tabii ekosistem değeri bozulamaz.
- b) Yaban hayatı tahrip edilemez.
- c) Bu sahaların özelliklerinin kaybolmasına veya değiştirilmesine sebep olan veya olabilecek her türlü müdahaleler ile toprak, su ve hava kirlenmesi ve benzeri çevre sorunları yaratacak iş ve işlemler yapılamaz.
- d) Tabii dengeyi bozacak her türlü orman ürünleri üretimi, avlanma ve otlatma yapılamaz.
- e) Onaylanmış planlarda belirtilen yapı ve tesisler ve Genelkurmay Başkanlığınca ihtiyaç duyulacak savunma sistemi için gerekli tesisler dışında her ne surette olursa olsun hiç bir yapı ve tesis kurulamaz ve işletilemez veya bu alanlarda var olan yerleşim sahaları dışında iskan yapılamaz (m.14).

Söz konusu sahaların çeşitli şekilde işgalleri, kullanılmaları, her türlü yapı ve tesis yapılması, bu yapı ve tesislerin tapuya tescili yasaklanmıştır (m.15).

3.3 A.B.D.'de Milli Parklar

Milli parklar hakkında yapılan bu açıklamalar yanında Dünyada milli park konusunu ilk olarak gündeme getiren ve uygulayan ülke olarak Amerika Birleşik Devletlerindeki duruma da kısaca değinmekte yarar vardır. A.B.D.'de her şeyden önce milli parkların idare ve işletilmesi ile görevli, orman örgütünün dışında ayrı bir örgüt, Milli Parklar Servisi bulunmaktadır.

Orman Servisinin Tarım Bakanlığı bünyesinde yer almasına karşılık Milli Parklar Servisi, İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır¹⁸⁾.

A.B.D. Milli Parklarında esas olan korumadır, kazanç gayesi güdülmemektedir. Milli parkların kurulması, idare ve işletilmesi ile ilgili genel prensipler aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- a) Her milli park özel bir kanunla kurulmaktadır.
- b) Milli park Federal Devlet tarafından kurulmakta ve mahalli ihtiyaçlardan ziyade, Amerikan toplumunun genel prensip ve istekleri esas alınmaktadır.
- c) Milli parkların sınırları tabii sınırlara göre tesbit edilmekte ve bu sınırlar içindeki özel şahıslara ait sahalar kamulaştırılmaktadır.
- d) Milli parklarda ticari faydalanmalar yasaklanmakta, diğer kullanımlar izne ve plana bağlanmaktadır¹⁹⁾.

A.B.D.'de milli parklarla ilgili hukuksal düzenlemeler 1900 yıllarına inmektedir. 6 Şubat 1905 sayılı kanunla kamuya ait orman rezervleri ile milli parklar koruma altına alınmış bulun-

18) Bkz. BAYER, M. Zekai, A.B.D.'de Tabiat Kaynakları ve Organizasyonu, O.G.M. yayını, İstanbul 1964, S.12-66.

19) Daha geniş bilgi için bkz.; DANA, Samuel Tavsk, Forest And Range Policy It's Development In The United States, 1956, S.18 vd. Ormanların amme emlakına dönüşümü hakkında genel bir değerlendirme için, GREELEY, William, B., Forest Policy, 1953, S.13 vd.

maktadır²⁰⁾. Bu kanunla orman rezervasyonlarında ve milli parklarda çalışan tüm personele yasaları çiğneyenleri tevkif etme yetkisi verilmiştir.

25 Ağustos 1916 tarihli kanunla da Milli Parklar Genel Müdürlüğü (National Park Service) kurulmuştur (m.1). Yine aynı madde ile kuruluş amacı şu şekilde açıklanmaktadır. Bu kuruluş söz konusu parklar, anıtlar ve rezervasyonlarda mevcut olan manzara, tabii ve tarihi objeler ve yaban hayatını gelecek nesillerin kullanımı için aynen intikal ettirmek amacıyla bunların korunması için gerekli düzenleme ve imar çalışmalarını yapmakla görevlidir.

Genel müdür, mevcut parklarla, kongre tarafından belirlenecek parklar üzerinde her türlü denetim yetkisine sahiptir. Bu parkların milli ormanlar içinde bulunması halinde, Ziraat Bakanı ile İçişleri Bakanı işbirliği yapacaklardır (md.2)

Daha yeni tarihli mevzuatta bu fark daha iyi belirtilmiştir. 17 Ağustos 1974 tarihli "Renewable Resources Planning Act" (Yenilenebilir Kaynaklar Planlama Kanunu) ile ormanlar "yenilenebilir kaynak" olarak adlandırılmıştır²¹⁾. Milli orman sistemi ise şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Kongre Milli Orman Sistemini Birleşik Devletler sınırları içerisinde mevcut federal mülkiyetteki ormanlar, otlaklar ve benzeri arazilerden meydana gelen bir sistem olarak açıklar" (md.19).

Milli Orman Sistemi Birleşik devletler amme emlakinden ayrılan tüm milli orman arazilerini satınalma, değişim, bağışlama ve diğer yollarla elde edilen tüm milli orman arazilerini ve orman servisine ait su vb. hakların bulunduğu arazileri kapsar (md.10). Görüldüğü gibi burada milli parklar ve anıtlardan söz edilmemektedir.

15 Eylül 1960 tarihli "Balık ve Yaban Hayatı Muhafazası" kanunu ise İçişleri ve Ziraat Bakanlıklarına kamu arazisi üzerinde (public land) mevcut yaban hayatı, balık ve av sahalarının muhafazası ve rehabilitasyonu görevini vermektedir.

Bu kanuna göre kamu arazisi (public land) İçişleri ve Ziraat Bakanlıklarının denetimi altında bulunan askeri rezervasyonlar, milli park sisteminin bir ünitesi, milli yaban hayatı sistemi içinde kalan araziye, kızılderililere ayrılan araziye veya bu araziler içinde kızılderililer için Birleşik Devletlerin vesayeti altında olan araziye kapsamaktadır (md.205). Bu kanunlardan da anlaşıldığı gibi milli park kavramı orman kavramından farklı bir kavramdır.

Sonuç olarak, A.B.D. mevzuatında milli parkların milli orman sistemi içinde düzenlenmediği ayrı bir sistem oluşturulduğu ve ayrı bir örgütün denetim ve tasarrufunda bulunduğu söylenebilir. Öte yandan, orman "Yenilenebilir Kaynak" olarak nitelendirilmiştir. Milli parklarda ise aksine tahrib edilmeleri halinde yerine konması mümkün olmayan değerler söz konusudur.

Bu husus uluslararası kongre ve konferanslarda belirlenen esaslara uygun olarak 2873 sayılı milli parklar kanununda da aynen benimsenmiştir. Adı geçen kanunun amacını incelerken bu konuya değinilmiştir.

Orman ile ilişkisi olmayan herhangi bir arazi de yukarıda belirtilen özellikleri taşıyabilir ve milli park vs. olarak ayrılabilir. Nitekim Dünyada ve ülkemizde bu konuda pek çok örnek gösterilebilir. Örneğin, A.B.D.'de Grand Canyon, Lassen Volcanic, Yellowstone Milli Parkları, ilginç tabiat oluşumları nedeni ile, Sequoia milli parkı ise dev sekoya ağaçlarından oluşması nedeni ile milli park olarak ayrılmışlardır. Bizde de Pamukkale ve Göreme Peri Bacaları gibi karstik oluşumlar aynı niteliklere haizdirler²²⁾.

20) TOLSON, HILJARY A. Laws Relating to the National Park Service, The National Parks and Moniments, U.S. Department of Interior, U.S. Government Printing Office, Washington, 1933, pp.4-5.

21) Bkz. BAYER, M.Zekai, A.B.D.'de Tabiat Kaynakları ve Organizasyonu, O.G.M. yayını, İstanbul 1964, S.12-66.

22) Cumhuriyetin 50.Yılında Ormançılığımız, 1973, S.282 vd.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Muhafaza ormanları ve Milli Parklar ile ilgili araştırmalardan aşağıdaki sonuç ve önerilerin çıkarılması mümkündür.

Geçici muhafaza ormanlarının aslında çeşitli şekillerde tahrip edilmiş istihsal ormanı oldukları, bu durumlarının geçici olduğu, imar ve ıslah edildikten sonra yeniden istihsal ormanı haline dönüşmeleri nedeni ile istihsal ormanlarından ayrı düşünölemeyecekleri kanaatine varılmıştır.

Daimi muhafaza ormanları ise, kendileri dışında bir takım objeleri korumaktadırlar, yani, bu objelerin varlığı daimi muhafaza ormanlarının varlığına bağlıdır. Bu durumda muhafaza ormanlarının bu tipinin, genel ormancılık amaçları dışındaki bazı amaçlara hizmet ettikleri gerekçesiyle, bazı yazarlarca, ormanların girdiği kamu malı grubunun dışındaki bir mal grubuna girdikleri iddia edilmektedir. Hatta, değişik amaçlara hizmet eden farklı orman tipleri değişik devlet malları grupları arasına sokulabilecekleri ileri sürölerek, istihsal ormanlarının devletin özel malları arasına, muhafaza ormanları ile milli parkların da orta malları grubuna sokuldukları görölmektedir.

Türkiye ormanları genel olarak muhafaza karakteri taşımaktadır. Zira, hem kendileri harap bir durumdadır, hem de konumları itibariyle şehir, kasaba, transport tesisleri, ziraat alanları gibi objeleri korumaktadırlar. Şu halde daimi muhafaza ormanlarının ayrılma nedenleri istihsal ormanları için de söz konusudur. İstihsal ormanları da genel olarak Karadeniz ve Akdeniz kıyıları boyunca uzanan sarp yamaçlarda yer aldıklarından aşağıda bulunan objeleri sel, toprak kayması gibi doğal afetlerden korumaktadırlar. Aynı zamanda, daimi muhafaza ormanları da istihsal ormanları gibi üretim fonksiyonuna sahiptirler, ancak daha özel bir biçimde işletilirler.

İşte bu nedenlerle, daimi muhafaza ormanlarının da, sadece koruma amacının ön plana geçmesi nedeniyle, değişik kamu malları gruplarına sokulması uygun görölmemiştir.

Milli park kavramı orman kavramından farklı bir kavramdır. Bizim mevzuatımızda milli parkların orman mevzuatı içerisinde ele alınması ve düzenlenmesi tamamen ihtiyaçların dikte ettiği bir durumdur. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu kabul yerleri gereği gibi koruyup geliştirecek örgüte ve elemana sahip yegane kuruluş Orman Teşkilatıdır.

Milli parklar, yukarıdaki hükümlerden de anlaşıldığı gibi, kamu mallarının hukuki özelliklerinin pek çoğuna sahiptirler. Örneğin 5. madde gerekli görölecek yerlerin kamulaştırılmasından 6. madde ise taşınmazların, tahsisinden bahsetmekte, 15. madde bu yerlerin işgalini, kullanımını ve her türlü tesis ve yapılanmayı ve bunların tescilini yasaklamaktadır. Bunlar kamu mallarının bilinen hukuki özellikleridir.

Ayrıca kanunda söz konusu yerlerin orman rejimine alınmasından söz edilmektedir. Ancak, burada orman rejimine alınmanın tamamen korumaya ve belli bir teşkilatın idare, kontrol ve denetimine alınmayı anlamak gerekir. Aksine, orman kavramı ile milli park kavramının eşit kavramlar olduğunun kabul edildiği sonucuna varmak yanlış olur.

Kaldı ki, bizde Orman Bakanlığı'nın kuruluşundan sonra, Bakanlık oluru ve O.G.M.'nin yetki devri ile Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü adı altında tüzel kişiliği olmayan bir genel müdürlük kurulmuş bulunmakta idi. (Bu genel müdürlük bugün "Milli Parklar Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü" adı ile yeniden kurulmuştur.)

1595 sayılı Orman Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun ile Bakanlık, hizmet ve görevlerinin gerektirdiği birim ve müesseseleri kurmaya yetkili kılmuştur (md.12).

Bu kanunla Bakanlığa çeşitli hizmet ve görevler verilmiştir. Bu hizmet ve görevlerin tamamı, Orman Bakanlığı'nın kuruluşundan önce 3204 ve 6831 sayılı kanunlarla O.G.M.'ne ve-

rilmiştir. Tüm hizmet ve görevler bu genel müdürlükte toplanmış bulunuyordu. Ancak 1595 sayılı kanun 3204 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmamıştır. Bakanlık kendisine verilen bu görevleri O.G.M. eliyle yürütmüştür. Ancak Bakanlığa görevin gerektirdiği birim ve müesseseleri kurma yetkisi verildiğinden, bu yetki ile tüzel kişiliği olmayan, yapılan protokoller O.G.M.'nin yetkilerini, personel ve bütçe olanaklarını kullanan Milli Parklar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ancak, sonradan Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığına devredilmesi, daha sonra Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı şekline dönüştürülmesi adı geçen genel müdürlüğü yeniden O.G.M.'ne bağlı bir Daire Başkanlığı durumuna dönüştürmüştür²³⁾. 3804 sayılı kanun ile Orman Bakanlığı yeniden müstakil bir bakanlık haline dönüşmüş ve Milli Parklar Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü yeniden kurulmuş bulunmaktadır.

Kanımızca orman rejimi içerisinde kalan herhangi bir arazinin "Milli Park" olarak ayrılması durumunda, bu arazi parçası orman rejimi içerisinde ve O.G.M.'nin kontrolünde kalsa bile, tahsis edildiği kamu hizmeti değişmektedir. Özelliğine göre tabiat veya kültür varlıklarımız arasında girmektedir. Tali derecede ormandan beklenen fonksiyonları da yerine getirirse bile, temel fonksiyonu bugünkü ve gelecek kuşaklara kültürel ve rekreasyonel hizmetler sunma biçiminde değiştirmektedir. Bu şekilde, toplumun kültürel ve rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrılan alanlar kanımızca yine hizmet malları grubunda yer alırlar. Tahsis gayesinin değişmesi bunların mahiyetlerinde bir değişiklik yaratmaz. Yollar ve meydanlar gibi toplumun doğrudan istifadesine açık hale gelmezler. Kanaatimizce 6831 S.K.'la O.G.M.'ne yeni bir kamu hizmeti yüklenmiş bulunmaktadır. Bu hizmet, ülkemizde mevcut bu türden alanları tesbit edip korumak, geliştirerek gelecek nesillere intikal ettirmek görevidir. Milli parklar ve diğerleri işte bu amme hizmetinin konusunu oluşturmaktadırlar ve hizmet malı sayılmaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- AKESEN, A. 1978: *Türkiye'de Ulusal Parkların Açık Hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları, Doktora Tezi, İstanbul.*
- AKESEN, A. 1978: *Türkiye'de Ulusal Parkların Açık Hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları, İstanbul, Doktora Tezi.*
- BAYER, M.Z. 1964: *A.B.D.'de Tabiat Kaynakları ve Organizasyonu, O.G.M. Yayını, İstanbul.*
- DANA, T. 1956: *Forest And Range Policy, It's Development In The United States.*
- DİKER, M. 1947: *Türkiye'de Ormanlık, İstanbul.*
- IDSKE, Franz., *Türkiye Ormanlığı Hakkında Bazı Prensiyepel Mülahazalar, Türkiye Ormanlıklar Cemiyeti Yayını, Ankara, 1951.*
- İLKEMEN, Şeref Nuri., *Shetzwald In Der Türkei, München, 1933, Doktora Tezi.*

23) - Bkz.USLUOĞLU,H.Avni, Kamu Hizmeti ve Kamu Tüzel Kişileri, Orman ve Av dergisi Ocak 1975,
 - Orman Avukatları Derneğinin Orman Bakanlığı Deorganizasyon Komisyonu sunduğu rapor, Orman hukuku Dergisi, Eylül 1977,
 - İdari Vesayet Denetiminin Düşündürdükleri, Orman hukuk Dergisi, Aralık 1977,
 - Bakanlığın Reorganizasyonunda Kuruluşun Yasal Yönüne Dönük Bir İnceleme aynı dergi,
 - Kuruluş ve Görev Yasası, Cumhuriyet Gazetesi, 5.1.1978, Bir Bülten Yeşil Türkiye Dergisi, Şubat 1978,
 - Orman Bakanlığı ve Genel Müdürlükleri, O.B. Teknik Bülten, Mart 1977,
 - A.G.M. ORÜS ve M.P.G. Güçlendirilmesi, Yeşil T.D. Temmuz 1978,
 - Orman Bakanlığının Kuruluş ve Yapısı, Orman ve Av D. Temmuz 1978,
 - Örgüt Savurganlığı Bitmeli, Yeşil T.D. Eylül 1978.

İLKMEN, Şeref Nuri., *Türkiye Orman Kanunundaki Orman ve Muhafaza Ormanı Mevhumlarının Tarifi Meselesi*, F.A.O. Ormancılık Politikası Semineri, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın no:617/30, 1955.

İNAL ,S. 1964: *Orman İdare Bilgisi Ders Notları*.

İNAL, S. 1949: *Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız*, O.G.M. Yayını, Özel Sayı.

MANTEL, K. 1964: *Forstliche Rechtslehre, Freiburgs*.

NASLUND, M. 1951: *Ormanlarımız ve Ormancılığımız Hakkındaki Müşahadeleri İle Orman Araştırma Enstitüsü Kuruluşu İçin Verdiği Ön Rapor*, O.G.M.Özel Sayı.

ORMAN BAKANLIĞI, 1973: *Cumhuriyetin 50.Yılında Ormancılığımız*, Ankara.

ÖZDÖNMEZ , M. 1983: ŞAD, H. Cahit., *Türkiye'de Koruma Ormanları*, İstanbul.

TOLSAN, H.A. 1933: *Laws Relating To The National Park Service, The National Parks And Monuments*, U.S.A. Department of Interior, U.S.Goverment Printing Office, Washington.

TUNÇSİPER, N. 1976: *Orman Mevzuatımız*, Ankara, 1964. U.S. Department Of Agriculture, Forest Service Activities, Washington.